

Geir Woxholth

AVTALERETT

12. utgave

GYLDENDAL

AVTALERETT

Geir Woxholth

AVTALERETT

© Gyldendal Norsk Forlag AS 2024
12. utgave, 1. opplag 2024

ISBN 978-82-05-58568-3

Omslagsdesign: Gyldendal Akademisk
Sats: Type-it AS, Trondheim 2024
Papir: 80 g Amber Graphic
Trykk: Print Best, Estland 2024

Alle henvendelser om boken kan rettes til
Gyldendal Akademisk
Postboks 6730 St. Olavs plass
0130 Oslo

www.gyldendal.no/akademisk
akademisk@gyldendal.no

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning og kan straffes med bøter eller fengsel.

Alle Gyldendals bøker er produsert i miljøsertifiserte trykkerier.

Se www.gyldendal.no/miljo

Til Jannik

Forord

Dette er en lærebok i avtalerett for studenter ved Det juridiske fakultet. Boken er tilpasset fagkravene ved den nye studieordningen ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo, som trer i kraft høsten 2003. Den bygger i all hovedsak på – og er en videreføring av – «Avtaleinngåelse, ugyldighet og tolkning». At boken nå har fått navnet «Avtalerett», er først og fremst for å markere at det omfatter alt rettsstoff som naturlig faller under denne betegnelsen i fagbeskrivelsene til første og tredje avdeling i den nevnte nye studieordningen. Samtidig indikeres det en avgrensning mot obligasjonsretten.

Kjernen i fremstillingen er reglene om *løftets forpliktende karakter* – overgangen fra uforpliktende forberedelse til (forpliktende) disposisjon. Her bygger jeg på en teoretisk modell som jeg har hentet inspirasjon til hos Grönfors, Eng og Eckhoff. I arbeidet med å videreutvikle modellen har jeg på dette punktet også hatt nytte av synspunkter fra Erik Røsæg. Mitt hovedsynspunkt er at det avtalerettslige bindingsspørsmålet best kan forstås innenfor rammen av relevans- og vektkriterier, av samme type som styrer rettsanvendelsen i den alminnelige rettskildelæren.

Boken befatter seg selvsagt med tradisjonelle problemstillinger som *avtalebinding* etter avtalelovens kapittel 1. Disse reglene er, som det er blitt sagt, en slags «lille multiplikasjonstabell» som må læres før man kan begi seg ut på dypere vann. Imidlertid tilsier mangfoldet i kontraktslivet og viktige praktiske realiteter at det er nødvendig å gi en mer inngående fremstilling av reglene om avtaleslutning «utenfor» lovens kapittel 1 (avtalepraksis, standardavtaler, forhandlingsavtaler, masseavtaler, anbud mv). Disse utgjør grunnstenene i en moderne fremstilling av avtaleretten. Jeg har likevel i de senere utgavene av boken dvelt mer ved det elementære innføringsstoffet enn i førsteutgaven og i denne forbindelse tillatt meg visse gjentakelser. Dette har likevel ikke gått på bekostning av intensjonsdybden i fremstillingen av det øvrige rettsstoffet.

Boken inneholder også en fremstilling av *ugyldighetsreglene*. De tradisjonelle ugyldighetsreglene er ikke det området innen kontraktsretten som innbyr til diskusjoner med nye innfallsvinkler, og særlig praktisk viktige er disse reglene heller

ikke lenger. Fra en faglig synsvinkel er det derfor bare forsvarlig å gi en oversiktsfremstilling av dette rettsstoffet, noe jeg har tatt til etterretning. Forholdene ligger annerledes an når det gjelder reglene i avtaleloven §§ 33 og 36, og disse er derfor fremstilt mer i detalj.

Jeg oppfatter reglene om avtaleinngåelse som prinsipielt nokså forskjellige fra reglene om avtalers innhold. Enkelte av reglene ligger likevel i et «grenseland», slik at de har én «side» som retter seg mot inngåelsen og én mot oppfyllelsen av avtalen. Det gjelder for eksempel reglene om tolkning, som både har betydning ved avgjørelsen av om en avtale er kommet i stand, og ved fastsettelsen av en avtales innhold. Tilsvarende gjelder for avtaleloven § 36, som retter seg mot avtaleinngåelsen qua ugyldighetsregel og mot oppfyllelsen qua lempningsregel.

Jeg har valgt å fremstille *avtaleloven* § 36 som et hele. Jeg har også valgt å gi en fremstilling av reglene om *tolkning*, både som element i spørsmålet om en avtale er kommet i stand, og ved fastleggelsen av avtalens innhold. Bakgrunnen er et ønske om å gi studentene en komplett lærebok innenfor faget avtalerett.

Formålet med en lærebok som dette er å gi studentene en best mulig fremstilling av gjeldende rett på et område. Dette tilsier med nødvendighet at grunnlagsmaterialet er hentet fra et meget stort antall kilder, norske som utenlandske. Det lar seg ikke gjøre å henvise til alle disse, og siden dette er en lærebok, gjelder det iallfall ikke hos oss samme krav til henvisninger som i vitenskapelige arbeider.

Oslo, oktober 2003

Geir Woxholth

Forord til tolvte utgave

Ellevte utgave av boken er utsolgt. Det har tilkommet ny rettspraksis og blitt vedtatt lovendringer som har reist et behov for en ny utgave, den tolvte.

I ellevte utgave ble det foretatt en betydelig utvidelse av fremstillingen av EUs forbrukeravtaledirektiv med utførlige referanser til EU-domstolens praksis og med både en løpende og en avsluttende sammenligning med norsk rett. EUs øvrige arbeid med forbrukervern og tilhørende direktiver ble også betonet i adskillig større grad enn i tidligere utgaver. Denne linjen med henblikk på internasjonalisering er fulgt opp i tolvte utgave. All ny rettspraksis fra EU-domstolen er innarbeidet, og det er utarbeidet et nytt kapittel om internasjonalt lovvalg og internasjonal domskompetanse (verneting).

Trenden i retning av internasjonalisering har også ført til at menneskerettighetene vil kunne ha relevans ved løsningen av formuerettslige spørsmål, noe som ikke er uten betydning for avtaleretten. Av denne grunn er det utarbeidet et særskilt kapittel om emnet.

Utviklingen i avtaleretten og formueretten for øvrig har ført til at de kapitlene i boken som omhandler avtaleinngåelse, er blitt presisert med tilpasning til digital avtaleinngåelse. I tillegg har utviklingen i retning av digitalisering gjort det nødvendig å fremstille noen mer overordnede regler og prinsipper innenfor dette feltet i et nytt kapittel som blant annet behandler inngåelsen av finansavtaler.

Videre er det gjort enkelte endringer på ulike punkter av faglige og pedagogiske grunner. I innledningen, hvor de grunnleggende avtalerettslige prinsippene er behandlet, er det redegjort nærmere for hva et rettsprinsipp er, og hvordan rettsprinsipper funksjonelt forholder seg til rettsreglene og til andre rettsprinsipper. Kapitlet om kombinasjonsfullmakt (tillitsfullmakt) er omarbeidet, blant annet med et utsyn til svensk og dansk rett. Bakgrunnen er at denne typen fullmakt i praksis er blitt en stadig mer utbredt fullmaktstype, og i dag kanskje er den viktigste, samtidig som norsk rettspraksis etterlater uavklarte spørsmål. Også kapitlet om forholdet mellom avtaleloven § 36 og forutsetningslæren er bearbeidet for mer presist å kunne kaste lys over grensesnittet mellom avtaleretten og obligasjonsretten.

Interne henvisninger i boken gjøres med referanse til del, kapittel og punkt. Hvis den interne henvisningen er til et kapittel i samme del hvor henvisningen befinner seg, henvises det kun til kapittel og punkt. Er den interne henvisningen til et punkt innenfor samme kapittel, henvises det kun til punktet.

Tolvte utgave er ajourført med rettskildemateriale frem til mars 2024.

Oslo, mars 2024

Geir Woxholth

Innhold

DEL I INNLEDNING	23
KAPITTEL 1 GRUNNLEGGENDE SYNSPUNKTER	25
1.0 Avtaler som økonomiske instrumenter	25
2.0 Avtaler skal holdes – «pacta sunt servanda»	26
3.0 Rettslig bindende avtaler	28
4.0 Avtalerettslige prinsipper	29
4.1 Hva er et rettsprinsipp?	29
4.2 Kontraktsfrihetsprinsippet. Prinsippet om privat autonomi	31
4.3 Formfrihetsprinsippet	35
4.4 Forventningsprinsippet	38
4.5 Andre avtalerettslige prinsipper	43
5.0 Avtalerettens plassering i rettssystemet	44
6.0 Terminologi og rettssystematikk: Særlig om forholdet mellom avtaleretten og obligasjonsretten	45
7.0 Rettskilder og rettssystematikk	47
7.1 Avtaleloven	47
7.2 Avtaleinngåelse, ugyldighet og tolkning	50
7.3 Forholdet til tredjemann: Avtaleretten og reglene om tredjemannsvern	52
8.0 Noen utviklingstrekk i avtaleretten	53
8.1 Innledning	53
8.2 Forbrukeravtaler	53
8.3 Masseavtaler	54
8.4 Standardavtaler	55
8.5 Kommersielle avtaler	57
8.6 Digital avtalerett – en introduksjon	57
8.61 <i>Hvordan påvirker digitaliseringen avtaleretten?</i>	57
8.62 <i>Avtaleloven er teknologinøytral</i>	59
9.0 Internasjonalisering av avtaleretten	61
9.1 Innledning	61
9.2 EU-rettsens regler om forbrukervern	62
9.3 FN-konvensjonen om internasjonale kjøpsavtaler (CISG)	68

9.4	Internasjonale retningslinjer og prinsipper	69
9.5	Internasjonal privatrett. Internasjonal domskompetanse	70
9.51	<i>Innledning</i>	70
9.52	<i>Hovedregel om internasjonal domskompetanse og lovvalg: Partsautonomi</i>	72
9.53	<i>Ingen avtale: Internasjonal domskompetanse</i>	73
9.54	<i>Ingen avtale: Lovvalg</i>	74
10.0	Menneskerettighetene i avtaleretten	76
10.1	<i>Innledning</i>	76
10.2	Vernet om eiendomsretten	77
10.3	Vernet om den enkeltes selvbestemmelsesrett (privat autonomi)	79
10.4	Vernet om grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i næringslivet: Åpenhetsloven	80
11.0	Avtalerettens betydning	83
DEL II AVTALEINNGÅELSE		89
KAPITTEL 1 KJERNESPØRSMÅLET VED AVTALEINNGÅELSE: OVERGANG FRA FORBEREDELSE TIL DISPOSISJON		91
KAPITTEL 2 FORHOLDET MELLOM VILJE OG ERKLÆRING. BESKYTTELSE AV BERETTIGEDE FORVENTNINGER		93
1.0	Det tradisjonelle bildet: Viljesteorien versus tillitsteorien	93
2.0	Gjeldende rett: Beskyttelse av berettigede forventninger	95
KAPITTEL 3 AVTALEINNGÅELSE ETTER AVTALELOVENS REGLER		101
1.0	Partsutsagnene: Noen hovedpunkter	101
2.0	Hovedgrupper av partsutsagn	102
2.1	Oversikt	102
2.2	Løfter og påbud	102
2.21	<i>Løfter</i>	102
2.22	<i>Påbud</i>	103
2.23	<i>Betingelser og forutsetninger</i>	104
3.0	Hva kjennetegner et bindende partsutsagn?	105
3.1	<i>Innledning</i>	105
3.2	Konkret helhetsvurdering: De typisk relevante momentene	106
3.3	Tilbud eller oppfordring til å gi tilbud?	108
3.4	Internetthandel mv	109
3.5	Utstilling i vindu. Annonser, kataloger, prislister mv	111
4.0	Avtalemekanismen i avtalelovens kapittel 1	113
4.1	Tilbud og aksept	113
4.2	Avtalemekanismen – utvekslingen av tilbud og aksept	114
4.21	<i>Tilbudet og dets rettsvirkninger: Løfteprinsippet og kontraktsprinsippet</i>	114

4.22	<i>Tilbakekallelse re integra</i>	120
4.23	<i>Andre grunnlag for «tilbakekallelse»: Avtaleloven § 36. Avbestilling. «Åpent kjøp». Bytte av julegaver</i>	124
4.24	<i>Angrerett</i>	126
4.25	<i>Aksepten og dens rettsvirkninger</i>	127
4.26	<i>Særlig om forsinket og avvikende (uoverensstemmende) aksept</i> .	132
4.3	<i>Skjult dissens</i>	135
KAPITTEL 4 OVERSIKT OVER RELEVANTE DISPOSISJONSKRITERIER		138
1.0	<i>Innledning</i>	138
2.0	<i>Noen rettssystematiske synspunkter</i>	139
3.0	<i>Partene definerer selv hva som er relevante disposisjonskriterier</i>	140
4.0	<i>Form som tvungent disposisjonskriterium</i>	140
5.0	<i>Øvrige relevante disposisjonskriterier</i>	141
5.1	<i>Utgangspunktet: Partsviljen – forventningsprinsippet</i>	141
5.2	<i>Signering. Ordlyden. Språklig kontekst</i>	142
5.3	<i>Partenes forutsetninger, tidligere avtaler, forhistorie, bransjepraksis</i>	143
5.4	<i>Form</i>	143
5.5	<i>Innhold</i>	144
5.6	<i>Etterfølgende opptreden</i>	145
5.7	<i>Reelle hensyn</i>	147
5.8	<i>Handling (konkludent adferd)</i>	148
5.9	<i>Passivitet</i>	150
5.10	<i>Uaktsomhet (culpasanksjon)</i>	155
5.11	<i>Risikobetraktninger</i>	157
KAPITTEL 5 AVVEINING AV RELEVANTE DISPOSISJONSKRITERIER		159
1.0	<i>Problemstilling</i>	159
2.0	<i>Terminologi</i>	160
3.0	<i>Retningslinjer ved avveiningen</i>	160
KAPITTEL 6 AVTALEBEGREPET SOM KOBLINGSORD		167
KAPITTEL 7 NÆRMERE OM AVTALESLUTNING ETTER ANDRE REGLER OG PRINSIPPER ENN AVTALELOVEN		172
1.0	<i>Innledning</i>	172
2.0	<i>Kommersielle avtaler: Forhandlingsavtaler</i>	172
2.1	<i>Problemstillingen</i>	172
2.2	<i>Avtalte og forutsatte disposisjonskriterier</i>	173
2.3	<i>Trinnvis binding: Deklaratoriske regler og retningslinjer</i>	177
3.0	<i>Kommersielle avtaler: Intensjonsavtaler</i>	182
3.1	<i>Innledning</i>	182
3.2	<i>Hovedspørsmålet</i>	183
3.3	<i>Hvorfor og på hvilket stadium benyttes intensjonsavtaler?</i>	183

3.4	Hovedregelen og dens begrunnelse	183
4.0	Closing	185
5.0	Letters of comfort	186
6.0	Opsjoner og andre kontraktsklausuler (integrasjonsklausuler, «side letters» mv)	189
7.0	Offentlige anskaffelser. Anbudskonkurranse	191
8.0	Masseavtaler	198
9.0	Vedtagelse av standardvilkår	200
9.1	Innledning	200
9.2	Terskelen for vedtagelse	202
9.21	<i>Kan det oppstilles en hovedregel om når binding inntreer? Systematisering av typetilfelle</i>	202
9.22	<i>Tilbudet inneholder standardvilkår. Overraskende og urimelige standardvilkår</i>	203
9.23	<i>Tilbudet inneholder henvisning til standardvilkår</i>	205
9.24	<i>Aksepten inneholder standardvilkår</i>	205
9.25	<i>Standardvilkår i masseavtaler. Telefonsalg</i>	205
9.26	<i>Utbredelsen av vilkårene</i>	206
9.27	<i>Tilblivelsen. «Agreed documents». Underforståtte vilkår. Grensen mot kutyme, kontraktspraksis mv</i>	206
9.28	<i>Standardvilkår som «deklaratorisk rett»</i>	208
9.29	<i>Innholdet. Særlig om ansvarsbegrensninger/ansvarsfraskrivelser</i>	209
9.30	<i>Tidsmomentet: Vilkår fastsatt «i ettertid»</i>	210
9.3	«Kolliderende standardvilkår» («The Battle of Forms»)	212
KAPITTEL 8 ERSTATNING HVIS AVTALE IKKE KOMMER I STAND		216
1.0	Innledning	216
2.0	Rettspraksis	218
3.0	Innholdet i kravet om culpa in contrahendo	221
4.0	Forskjellige ansvarsrelasjoner	223
KAPITTEL 9 DIGITAL AVTALERETT – EN FORDYPNING		225
1.0	Innledning	225
2.0	Fjernsalg/netthandel: Opplysningsplikt	225
3.0	Generelt om elektroniske signaturer. Signaturens betydning for spørsmålet om det er inngått bindende avtale	228
4.0	Finansavtaleloven	229
4.1	Bakgrunn. Virkeområde	229
4.2	Formkrav	230
4.3	Digitalt førstevalg	230
4.4	Ansvar ved ikke-godkjente betalingstransaksjoner.	
	Ansvar ved misbruk av elektronisk signatur	231
4.41	<i>Innledning</i>	231
4.42	<i>Ansvar ved ikke godkjente betalingstransaksjoner (§ 4-30)</i>	232
4.43	<i>Ansvar ved misbruk av elektronisk signatur (§ 3-20)</i>	235

KAPITTEL 10 OFFENTLIGE AVTALER	238
KAPITTEL 11 PARTSFORHOLD OG AVTALEBINDING	242
1.0 Innledning	242
2.0 Hvem er forpliktet og berettiget som kontraktspart?	242
KAPITTEL 12 AVTALEVIRKNINGER UTEN AVTALE	247
1.0 Innledning	247
2.0 Tredjemansavtaler	248
KAPITTEL 13 HVEM KAN FORPLIKTE JURIDISKE PERSONER AVTALERETTSLIG? ..	253
1.0 Innledning	253
2.0 Aksjeselskap	255
3.0 Ansvarlig selskap	257
4.0 Kommandittselskap	259
5.0 Foreninger	260
6.0 Staten	262
7.0 Kommuner og fylkeskommuner	264
KAPITTEL 14 MELLOMMANNSRETT	267
1.0 Innledning	267
2.0 Rettskildene	270
3.0 Fullmakt	271
3.1 Innledning	271
3.2 Problemstillinger og plan for fremstillingen	272
3.3 Forskjellige fullmaktstyper	273
3.31 Avtalelovens fullmakter	273
3.32 Fullmakter med grunnlag i rettspraksis	274
3.33 Særlig om fremtidsfullmakt	274
3.4 Lovgrunnlaget	278
3.5 Forholdet mellom fullmaktsgiveren og medkontrahenten	
– det ytre forholdet	279
3.51 Stiftelse av fullmakt	279
3.52 Fullmakten og dens rammer (grenser)	298
3.53 Opphør av fullmakt. Ugyldig fullmakt	310
3.54 Ugyldighet i fullmaktsforhold	311
3.55 Arbeidsgiveransvar ved overskridelse av fullmakt	312
3.6 Forholdet mellom fullmaktsgiveren og fullmektigen	
– det indre forholdet	314
3.7 Forholdet fullmektigen–tredjemann (medkontrahenten)	314
4.0 Handelsagenter	316
4.1 Definisjon. Forholdet til andre mellommenn	316
4.2 Handelsagentens fullmakt	317
4.3 Forholdet mellom handelsagenten og hovedmannen	
– det indre forholdet	318

4.31	Oversikt	318
4.32	Plikter og rettigheter i partsforholdet	318
4.33	Særlig om opphør av agentavtalen	319
4.4	Forholdet handelsagenten–tredjemann	320
5.0	Handelsreisende	320
6.0	Kommisjon	321
6.1	Innledning	321
6.2	Forholdet mellom kommisjonær og tredjemann – det ytre forholdet	322
6.3	Forholdet mellom kommisjonæren og kommittenten – det indre forholdet	322
7.0	Meglere	324
7.1	Innledning	324
7.2	Eiendomsmegling	325
7.21	Offentligrettslig og privatrettslig regulering	325
7.22	Eiendomsmegleroppdraget	325
7.3	Fondsmegling	327
8.0	Bud	328
9.0	Stråmenn	329
DEL III UGYLDIGHET MV		331
KAPITTEL 1 HOVEDPUNKTER OM UGYLDIGHET		333
1.0	Hva er ugyldighet?	333
2.0	Nærmere om rettsvirkningene av ugyldighet	334
3.0	Ugyldighet, mislighold og bristende forutsetninger	342
4.0	Begrunnelse for ugyldighetsregler	343
5.0	Forskjellige kategorier ugyldighetsregler	344
6.0	Ugyldighetsreglens anvendelsesområde	345
7.0	To prosessuelle spørsmål	345
8.0	Ugyldighetsreglens betydning. Intensjonsdybden i fremstillingen	346
9.0	Litteratur mv	346
KAPITTEL 2 FORSKJELLIGE FORMER FOR UGYLDIGHET		347
1.0	Hel og delvis ugyldighet	347
2.0	Absolutte og relative ugyldighetsgrunner	349
3.0	Sterke og svake ugyldighetsgrunner	349
KAPITTEL 3 HABILITETSMANGLER		351
1.0	Innledning	351
2.0	Umyndighet som ugyldighetsgrunn	351
2.1	Umyndige (personer under vergemål)	351
2.2	Verge og den lokale vergemålsmyndigheten (Statsforvalteren) ..	352

2.3	Hovedregel: Umyndighet er sterk ugyldighetsgrunn. Unntak: Den umyndige er legitimert til å slutte avtale	353
2.4	Unntak fra hovedregelen om umyndighet som ugyldighetsgrunn	353
2.5	Rettsvirkninger av ugyldighet. Godkjenning av ugyldig disposisjon	354
3.0	Sinnssykdom og lignende mentale forstyrrelser	356
3.1	Hovedregelen og dens begrunnelse	356
3.2	Grunnkravet om mental svekkelse	359
3.3	Rettsvirkninger av ugyldighet	359
KAPITTEL 4 TILBLIVELSESMANGLER		361
1.0	Oversikt	361
2.0	Falsk og forfalskning	363
3.0	Forvanskning	366
4.0	Uberettiget utfylling	367
5.0	Erklæringsvillfarelse	368
6.0	Tvang	369
7.0	Svik	372
8.0	Simulasjon	373
9.0	Avtaleloven § 33	373
9.1	Rettslig plassering	373
9.2	Lovgrunnen	374
9.3	Oversikt over området for § 33	374
9.4	Nærmere om forholdet til de andre ugyldighetsgrunnene	376
9.5	Kravet om «ond tro»	378
9.6	Særlig om opplysningsplikt	379
10.0	Illojalitet	385
KAPITTEL 5 INNHOLDSMANGLER		387
1.0	Innledning	387
2.0	Finansavtaleloven § 2-15: Spillegjeld	388
3.0	Avtaler mot lov eller ærbarhet	392
3.1	Innledning	392
3.2	Avtaler mot loven	392
3.3	Avtaler mot ærbarhet	395
3.4	Avtaler mot lov og ærbarhet	397
4.0	Pristiltaksloven § 2	398
4.1	Innledning	398
4.2	Urimelige priser	399
4.3	Urimelige forretningsvilkår	402
5.0	EUs forbrukeravtaledirektiv	404
5.1	Innledning	404
5.2	Formål. Effektivitetsprinsippet. Ufravikelighet	405
5.21	Formål	405

5.22	Effektivitetsprinsippet	408
5.23	Ufravikelighet	410
5.3	Virkeområde. Gjennomføring. Domstolenes rolle	411
5.31	Oversikt	411
5.32	«avtaler som inngås mellom en næringsdrivende og en forbruker»	412
5.33	Alle typer avtaler mellom forbrukere og næringsdrivende om levering av varer og tjenester. Alle sektorer i næringslivet	415
5.34	«avtalevilkår som ikke er individuelt forhandlet»	417
5.35	Unntak for prisen og for hovedgjenstanden	419
5.36	Forholdet til nasjonal lovgivning. Minimumharmonisering	423
5.37	EU-domstolen: Tolkning, ikke subsumsjon	426
5.38	Domstolenes håndhevelse av eget tiltak	428
5.4	«Betydelig skjevhet». «Klarhet»	430
5.41	Forholdet mellom kravet til «betydelig skjevhet» og kravet til «klarhet»	430
5.42	«Klarhet»	433
5.43	«Betydelig skjevhet»	437
5.44	Grålisten	447
5.5	Rettsvirkninger	448
5.51	Artikkel 6 nr 1: Hovedregel	448
5.52	Artikkel 6 nr 1: Unntak «dersom den kan fortsette å gjelde uten de urimelige vilkår»	453
5.53	Restitusjon	459
5.6	Sammenligning mellom direktivet og avtaleloven §§ 36 og 37	461
5.7	Er avtaleloven § 36, jf § 37, i strid med direktivet?	464
6.0	Avtaleloven § 36	465
6.1	Innledning	465
6.2	Lovformål og forarbeider. Forarbeidene som rettskilde	467
6.21	Lovformål og forarbeider	467
6.22	Forarbeidene som rettskilde	470
6.3	Forholdet til offentligrettslige forbrukervernregler	471
6.4	Karakteristika	471
6.5	Forholdet til andre ugyldighetsregler	474
6.6	Virkeområde mv	476
6.61	Rettsområdet: Formueretten	476
6.62	Forholdet til andre lovhemlede lempningsregler	477
6.63	Hvilke rettslige disposisjoner omfattes?	478
6.7	Urimelighetsvurderingen	479
6.71	Konkret og relativ rimelighetsstandard. En samlet vurdering	479
6.72	Spørsmålsstillingen: Først tolkning	481
6.73	Tre viktige utgangspunkter ved urimelighetsvurderingen	483
6.74	Nærmere om målestokken i urimelighetsvurderingen	484
6.75	Restriktivt eller «slapt» urimelighetsbegrep?	488
6.8	Momentene i § 36 annet ledd	490
6.81	«Forholdene ved avtalens inngåelse». Europeisk opplysningsplikt	490

6.82	«Avtalens innhold»	499
6.83	«Partenes stilling»	513
6.84	«Senere inntrådte forhold»	522
6.85	«Omstendighetene for øvrig»	536
6.9	Rettsvirkningene	537
6.91	Alternativene etter lovforarbeidene og norsk rettspraksis: <i>Fleksibilitet</i>	537
6.92	Rettsvirkninger ifølge EUs forbrukeravtaledirektiv	542
6.10	Sammenfatning og perspektiv	542
7.0	Avtaleloven § 37	543
7.1	Bakgrunn og formål	543
7.2	Bestemmelsens virkeområde	544
7.3	Forholdet til avtaleloven § 36	545
7.4	Særreguleringer i forhold til urimelighetsstandarden i § 36	546
KAPITTEL 6 GODKJENNELSE AV UGYLDIGE DISPOSISJONER		548
1.0	Innledning	548
2.0	Hvilke ugyldighetsgrunner kan repareres?	549
2.1	Habilitetsmangler	549
2.2	Tilblivelsesmangler	550
2.3	Innholdsmangler	550
3.0	Medkontrahentens rett til å motsette seg ratihabisjon	552
4.0	Formene mv knyttet til godkjennelsesdisposisjonen	552
5.0	Rettsvirkningene av godkjennelse	553
DEL IV TOLKNING OG UTFYLLING		555
1.0	Begrepene tolkning og utfylling	557
2.0	Generelt om tolkningsprosessen: Tolkningsalternativer, tolkningsprinsipper, tolkningsmomenter og tolkningsregler	560
3.0	Grunnleggende om tolkning	562
3.1	Tolkningsprinsippene	562
3.2	Det subjektive tolkningsprinsipp	562
3.3	Det objektive tolkningsprinsipp	562
3.4	Partenes felles oppfatning	564
3.5	Ingen felles partsoppfatning: En oversikt over tolkningsprosessen	565
3.6	Avveining av relevante tolkningsmomenter	568
3.7	Opplegget for fremstillingen	569
4.0	Tolkningsmomenter	569
4.1	Ordlyden	569
4.11	<i>Innledning</i>	569
4.12	<i>Klar ordlyd</i>	570
4.13	<i>Uklar ordlyd</i>	572
4.2	Systeminnrettet tolkning: Overskrifter. «Preamble». Hensynet til operativitet	574

4.3	Øvrige parts- og avtalespesifikke tolkningsmomenter	577
4.31	<i>Innledning</i>	577
4.32	<i>Forhandlinger, forarbeider, forkontrakter mv</i>	578
4.33	<i>Den faktiske bakgrunn</i>	579
4.34	<i>Partenes forutsetninger</i>	579
4.35	<i>Avtaleformålet</i>	581
4.36	<i>Vederlaget</i>	584
4.37	<i>Innholdet</i>	584
4.38	<i>Formen</i>	586
4.39	<i>Etterfølgende opptreden</i>	586
4.4	Tolkningsmomenter uten spesifikk parts- og avtaletilknytning.	
	Utfylling	587
4.41	<i>Innledning</i>	587
4.42	<i>Reelle hensyn</i>	588
4.43	<i>Utfylling</i>	596
4.44	<i>Sanksjonssynspunkter: God tro-standard</i>	601
5.0	Tolkningsregler	603
5.1	<i>Innledning</i>	603
5.2	<i>Uklarhetsregelen</i>	603
5.3	<i>Minimumsregelen</i>	605
5.4	<i>«Det skrevne går foran det trykte»</i>	606
6.0	Særlig om tolkning og utfylling av standardavtaler	606
7.0	Ekskurs: Forutsetningssynspunkters betydning i avtaleretten	609
DEL V SAMFUNNSKONTROLL MED KONTRAKTSVILKÅR ...		611
1.0	<i>Innledning</i>	613
1.1	Behovet for samfunnskontroll med kontraktsvilkår.	
	Forvaltningskontroll og domstolskontroll	613
1.2	Preseptoriske «normalregler» og generalklausuler	614
1.3	Nærmere om forholdet mellom forvaltnings- og domstolskontroll med kontraktsvilkår	616
2.0	Nærmere om forvaltningskontrollen etter markedsføringsloven § 22 .	618
3.0	Nærmere om forvaltningskontrollen etter markedsføringsloven § 23 .	619
4.0	Saksbehandlingen ved overtredelse av markedsføringslovens regler om forvaltningskontroll med avtaler	620
VEDLEGG 1		
	Rådsdirektiv 93/13/EØF 5 april 1993	623
VEDLEGG 2		
	PECL: The Principles of European Contract Law – by the Commission on European Contract Law	629

VEDLEGG 3	
UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts	644
VEDLEGG 4	
FN-konvensjonen 11 april 1980	
Om kontrakter for internasjonale løsørekjøp (CISG)	653
LITTERATUR	656
RETTSPRAKSIS	663
STIKKORD	671